

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert utca 1080.</p>
--	--	--

Zwingli négyszázados születésnapja előtt.

Azon nagy szabásu ünnepélyek után, melyeket az egyetemes evangyéliomi keresztyén egyház az oczeánon innen és túl, Luther születésnapjának négyszázados fordulója alkalmából ült: igen is méltányos dolog, hogy az evangyéliomi ref. keresztyének különösen megemlékezzenek azon áldásokról, melyeket Isten a Zwingli Ulrich reformátori működése által ajándékozott az egyetemes keresztyén egyháznak. — Mert csak néhány héti időköz választja el Luther születésnapját a Zwingliétől, ki tudvalevőleg 1484. év január 1. napján született.

A reformátorok mindannyian Istennek kiválasztott eszközei valának oly czélból, hogy apostoli munkájok által az anyaszentegyház mindennemű tévelygésektől megtisztassék s az evangyéliom tiszta világossága a hívő lelkek előtt tündököljék. Kiváló fontossággal bir három reformátor: Luther, Zwingli és Kálvin.

A mi Luthert illeti, az ev. ref. egyház teljes mérvben méltányolja az ő nagyfontosságú munkájának áldásos hatását és elismeri reformátori érdemeit, a nélkül, hogy őt többi reformátortársai fölé avagy alá helyezné; sőt azt kellene mondani, hogy Luther nem egy különálló és akaratára ellenére az ő nevét viselő egyháznak, avagy a német népfajnak reformátora s egyedüli büszkesége, hanem általában az egyetemes keresztyén egyház egyik áldásosan működött apostola. Hogy Luther a német nemzeti szellem és öntudat ébresztésére is többet hatott, mint előtte bárki, hogy a német nyelvnek tulajdonképen ő volt ujjáteremtő lelke s az egyházi német énekköltészetnek ő az atyja: azt az egész német nemzet hálával ismeri el. Ez iránybani működését és jeles tulajdonait azonban sokkal felülmúlja egyházi reformátori munkája, a mennyiben a hit minden nemzetiségek fölött áll. A nagy német birodalomban rendezett fényes Luther-ünnepélyek kétségkívül bizonyos nemzeties színezetet is viseltek magukon, erre vallanak a diszes körmenetek, bandériumok és más látványosságok, miknek alapja abban keresendő, hogy Luther, a mellett

hogy elsőrangu reformátor, egyszersmind a német nemzet legkedveltebb, legnépszerűbb és legnémetebb tipikus alakja. Mig azonban mi reformátusok hódolattal és méltó elismeréssel adózunk Luther emlékének s osztozunk a nevét viselő evang. egyház nem közönséges örömeiben: másfelől ama Lutherünnepélyekben kifejezett felesleges és itt ott tulzott külsőségekkel szemben önkénytelenül is az apostol intésére gondolunk: „a ki dicsekedik, dicsekedjék az Urral.“ Sohasem szabad feledni, hogy a reformátorok nem csalhatatlan lények, hanem egyszerű bűnös halandók voltak, csak is eszközök Isten kezében, hogy az ő kegyelme által áldást terjeszsenek az anyaszentegyházban. Emlékek megújításakor nem szabad tehát őket a kultusz azon magaslatára emelni, mely ellenkezésben áll egész valójukkal.

E részben mi reformátusok mentek vagyunk, sőt talán tultartózkodó álláspontunkon némi közönyösséggel lehetne vádolni bennünket. Mert szemben a Luther-ünnepélyekre tett előkészületekkel, majdnem megfeledeznek a ref. egyház azon történelmi tényről, hogy a reformáció nagy munkáját egyidejűleg két férfi kezdette meg, kiknek egyike a helvét reformátor Zwingli, kit mindazon tisztesség megillet, a mi reformátortársát. Őt rövid ideig tartott földi élete meggátolta abban, hogy bevégezett szervezését hagyjon hátra — a genfi reformátor Kálvin fejezte be az általa megkezdett üdvös munkát — de önálló, független és szabadon működött egyházujító volt. Méltó tehát, hogy áldásos tevékenységét, jellemét és hatását behatóbban megismerjük és méltányoljuk. Fenséges feladatát szilárd határozottsággal párosult bölcs tapintattal oldotta meg s ha magasabb életkort ér, bizonyára a reformátorok között még elsőbrangu helyet foglalandott volna el. Be kell azonban utólag vallanunk, hogy kora halálát is jóra fordította az Ur. Mert ő, a független, önértetes, szabadon gondolkozó, önálló Zwingli s az aczéljellel Kálvin, aligha teljesen egy értelemmel lettek volna a felfogás, szervezés és működési irány tekintetében. A mint tudva van, Kálvin csak is nagy fáradsággal tudta a

Zwingli irányu egyházakat a genfi irányzatokkal kibékíteni s egyesíteni.

Zwingli törekvése nem annyira a láthatatlan egyház megtisztításában, mint inkább abban összpontosult, hogy a látható egyháznak határozott alakzatot és kifejezést kölcsönözzön; feladata tehát nem pusztán theologiai, tanelvi, hanem egyuttal egyháztársadalmi is vala. Minden üdvöt egyedül az Urban keresett és talált, jól tudva, hogy minden emberi mű elégtelen és hiábavaló, ha az Ur kegyelmének megszentelő és áldó erejét megvonja tőlünk. Fáradhatatlan szónok, példányszerű lelkipásztor, erélyes államférfi, atyai tanácsadó, szervező lélek s a reformáció egyik legbuzgóbb apostola volt, kit érett megfontolás, erély és tapintat vezérelt úgy az egyházi, mint az állami életre irányzott működésében. Az evangéliomi egyház őt bizonyára oly kiváló reformatori tehetségnek ismeri el, mint Luthert, avagy a Zwingli-féle reformációt befejezett Kálvint. Az elismerés és méltánylat bizonyosan kifejezésre is fog találni a külföld egyes ref. férfiai és egyházi körében, kivált szülőföldén Helvétiaiban, hol emlékszóbor fog felállítatni érdemei hirdetőjéül s hol már előre készülnek nagyobb mérvű egyházi ünnepélyességek rendezéséhez Méltóságteljes tiszta lelke bizonyára visszautasítaná az ily nemű dicsőítéseket! Hazánk ref. egyházaiban tudtommal aligha tétettek ez ideig valahol hason irányu intézkedések. De nem is szükség Zwingli négyszázados születésnapjának emlékére valami nagyobb szabásu templomi ünnepélyeket rendezni. Elegendő áldott emlékének méltó és illő megújítása.

Ezt pedig igen czélszerűen megteheti minden egyház lelkésze, miután az ujév első reggele Zwingli születése napjának reggelével összeesik. A gyülekezetek tagjaiban fel kell költeni a nagy reformátor emlékét s az egyházi beszéd szövegébe be kell szöni ama nagy jelentőségű mozzanatot, mely négyszáz évvel ezelőtt Zwingli születése által mintegy kezdetét vette. Zwingli a legtöbbször által kevésbé ismert, munkái gazdagsága és becse igen sokak előtt rejtett kincs, nem úgy mint Luther avagy épen Kálvin iratai. Nem lehet tehát — legalább hazánkban — a két reformátor emlékének megülése nézve teljes párhuzamot vonni. Hozzá meg az idő is rövid arra nézve, hogy épen jövő évi január elsejére egy, a Zwingli életét és működését kellőleg ismertető és méltányló népies irat szerkesztessék, az iskolás gyermekek s gyülekezeti tagok között leendő szétosztás céljából. A tanító, hitoktató és lelkész urak azonban tartoznak mindent megtenni, hogy ne legyen oly ref. gyülekezet e haza földjén, melyben jövő évi január 1-én Zwingli áldott emléke fel ne ujljon. Hálaadó imában kell magasztalnunk Istent azon áldó kegyelméért, melyet Zwingliben az egyetemes keresztyén egyház iránt a maga idejében hebizonyított. Sőt lehetne

és kellene Zwingli emlékalapot is teremtenünk, az egyes gyülekezetekben uj év első vasárnapja reggelén begyűlendő perselypénzekből, mely alap rendeltetése fölött akkor is lehetne tanácskozni, midőn már az összeg meg van. Az egyes presbyteriumok a legnagyobb készséggel felajánlanák e filléreket egy kijelölendő nemes czélra. Nagyobb gyűjtésekről ez uttal természetesen nem lehet szó nálunk, mivel az országos ref. közalap létesítése érdekében, az áldozatkészség meglehetősen igénybe van véve s nem volna tanácsos, a hiveket sok irányban egyszerre áldozatok hozására felhívni.

A mi az egyes gyülekezetekben az uj év reggelén csak főbb vonásokban körvonalozva mutattatnék föl, azt igen sikeresen ki lehetne egészíteni majd a jövő évi egyházmegyei gyűlések alkalmával. Az előzőleg rendszeren tartatni szokott egyházmegyei lelkészi értekezleteken egy megbízott lelkész atyafi emlékbeszédet, jellemrajzot, ismertetést olvashatna fel, a mit megbeszélés, megvitatás tárgyává tévén, ha alkalmasnak találtatnék, akár egyházi lapban, akár külön lenyomatban az érdeklődő közönség közhasználatára bocsáthatna a felolvasó. E részben a kérésbanáti ref. egyházmegye buzgó esperese már meg is bizta alulírtat, hogy a jövő egyházmegyei lelkészi értekezleten Zwingli felett emlékbeszédet tartson. Mily örömmel elfogadná bármely lelkész az ily irányu megbízatást.

A mi viszont az egyházmegyei lelkészi értekezleteken tartandó emlékbeszédek vagy jellemrajzok elégtelenségét és hiányát kipótolná: az már az egyházkerületi gyűlés feladata körébe esnék. Mily rendkívül építő, tanító és buzdító hatásu volna például az egész tiszántuli egyházkerületben, ha annak tudós és tekintélyes és hitbuzgóságról ismeretes nagy képviselő testülete által, egy oly fenséges Zwingli-emléknep ünnepeltetnék, melyen a nagy reformátor élete, működése, jelleme, korára tett hatása, vagy egyik-másik művének ismertetése fölött, külön-külön egyének által felolvasások tartatnának! Avagy mindezt egy tudós egyén felöllehetné. Ki ne látná át egy ily irányu ünnepély fontos hatását. Zwingli emlékűnnepének ily módon való megtartása sokkal mélyebbre ható, maradandóbb becsü, áldásosabb volna, mint a melyet a külsőleges pompa és fényűzés kifejtése által támasztott muló gyönyör okozhat.

Vajha ezen gondolatok csak némi érdeklődést is keltenének illetékes egyházi férfaink körében s megtenné mindenki, a mit Zwingli áldott emléke iránt megtenni kötelessége! Vajha ugy lenne!

Pancsova, 1883. november 25.

Erdős József.

Hang a Zwingli ünnep kérdéséhez.

A tiszántuli ref. egyházkerületnek f. év szeptember 4—8. napjain tartott közgyűlésében a tudós és hitbuzgó tanár Balogh Ferencz azon nagyfontosságú indítványt nyújtott, hogy Zwingli Ulrik születésének 400-dik előforduló napja — mely 1884. január 1-sője — ünnepeltessék meg reformált hiveink által. A közgyűlés ezen indítványt, mint a jegyzőkönyv 232-dik száma alatt olvasható, minden ellenszólás nélkül elfogadta.

Ez indítvány méltányló figyelmet igényel, erről, s ennek mikéntjéről gondolkozni s jó eleve intézkedni elmulaszthatatlan.

Az ünnep nagyszerű tetteknek, mély s áldásos nyomokat felmutató eseményeknek évenként előforduló emléke.

Mily szempontból nézzük és tekintjük ezen indítványba hozott ünnepet? Az őskeresztyénség Jézus örök becsü tetteinek, s életeseményeinek legfontosabb, vallásos érzelmeiket keltő tárgyainak emlékére szentelt és határozott ünnepeket, mint szentel jelenkorban is a reformált keresztyénség, melyeket vallásos kegyelet, hitbuzgalom, éneklés, ima és a tárgy fontosságához mért egyházi beszéddel ünnepe meg, gyakorolván javaiknak szent és közczélokra való adását is. — A keresztyénség Jézus halála után különböző időkben határozott ünnepeket Jézus halhatatlan működése és felejtethetlen tetteinek emlékezetére; születése, halála, feltámadása, földtől elválása, a szellemi lelki erő adománya azon fontos események, melyek ünnepeivé lettek a keresztyéneknek. Ezek tehát vallási ünnepek, melyek Jézusra a keresztyénség alapítójára vizsik gondolatainkat, s azon jótéteményekre, melyeket tanítása által az emberiségre árasztott.

De hát lehet-e, van-e nekünk okunk, hogy más mérvű és jelentőségű ünnepeket is tartsunk? Hisz a reformáció feloldotta az embereket a sok ünneptartástól, az ujkor szelleme is sokat eltörölt.

A felmerült indítványt meggyőződéseim szerint pártolom, s azon nézetben vagyok, hogy más mérvű ünnepeket is tarthatunk.

A reformációnak ugyanis oly nagyszerű, világra kiható eseményei és új szellemi világot árasztó pontjai vannak, melyeknek emlékét felkelteni, felújítani, megünnepelni sok szépség és jónak üde forrása. Nagy tettek, nagy tetteknek eredményei, áldásai elévülhetlenek; oly alapok azok, melyeken felépült és megerősödött az emberi nem közboldogsága, a hova tudniillik már elhathatott éltető sugára.

Mint Luther Márton Németországban, úgy volt Zwingli Ulrik Helvéciában legelső bajnoka, alapítója, oszlopa és fájdalom! mártira a reformációnak. Miket ő hirdetett s tanított a biblia szerint, alapjaivá lettek azok a reformált vallásfelekezeti hitelveinek, melyeket szent hévvel vallottak, vallanak most sajátáiknak helvéták, angolok, hollandok, belgák, francziák, németek és nekünk magyaroknak jelentékeny részünk. Zwingli felmagasuló hitelvei azok, melyeknek emlékére reformált népünk ünnepet szándékozik tartani, s kegyeletes érzettel emlékezni vissza azon férfura, ki fel-emelő hitelveknek volt tántorithatatlan bajnoka. Kimagasulva áll Zwingli azon kor valláseszméi felett, hitelvei, nézetei szinte 400 év után is örök lánggal égnek a föld kerekésége

sok millió népeinek szívében, lelkében, értelmében. Ugy tartom ez indokoknál fogva, nem teszünk reformált hitelveink ellen, ha kegyelettal emlékezünk meg Zwingli Ulrik születése 400-dik napjáról, dicsérvén, magasztalván Istenünket, ki ily férfit adott az emberiség boldogítására.

Nem az én mérlegbe nem vehető szavam, de tiszántuli egyházkerületünk közgyűlésének összhangzó szava mondogta ki, határozta el, hogy Zwingli emlékére kegyeletes ünnep tartassék. Az ünnep mikénti megtartásához, annak módozataihoz nincs semmi szavam, elintézendit azt annak idejében kormányzó testületünk.

De mégis van egy szavam, gondolatom s ebből kifolyólag egy indítványom. Hiveink legnagyobb része, úgy gondolom, nem valami széles ismerettel bír Zwingli élete s működési köréről, mindössze is azon kevés ismerettel, melyet gyermek korában az iskolában szerzett, az is feltehető, már feledésben van nála. — Indítványom ennél fogva, „készíttessék egy röpirat Zwingli élete és munkájáról, és ennek eredményéről oly egyszerű, tiszta, megérthető nyelven, oly kedveltető előadással, melyet népünk kevésbé olvasott és képezett osztálya is világosan felfoghasson, megérthessen. Kinyomatván a példányok, osztassanak ki egyházainkban, árusíttassanak el csekély árért, a jövedelemből a röpirat készítő, ha kívánná, díjaztassék, a megmaradt összeg fordíttassék vagy Zwingli ösztöndíjra, vagy a domesztika alapjára. Czélszerű lenne, ámbár alig remélhető, ha e röpirat az ünnep megtartása előtt látna napvilágot, talán ez emelné a vágyat az ünnep megtartása iránt, köztudomással bírván az ünneplés czéljáról.“

Vajha! ne csak kedves hazánk, hanem mindazon népek és országok is megünnepelnék e napot, kiknek Zwingli gyújtott világosságot, kik előtt a lelki szabadság szent zászlóját lobogtatta, kik fénylenek ma is tudomány, művészet, ipar, jog és szabadságban.

Főiskoláink tudós, vallásos szellemű tanárai, titeátok néznek e tekintetben szemeink, töletek várunk és reménylünk ily irányadó röpiratot; de ti is lelkészeink, kik a hit őrei vagytok, kiknek a tudomány diszkoronátok, ragadjátok meg e ritka alkalmat, állítsatok elő oly maradandó művet, mely tükör legyen vallásos népünk előtt.

Szép nap! önts lángoló meleget hiveink szívébe, forró szeretetet keblökbe vallásunk szent hitelvei iránt, melyeket díszítsenek, ékesítsenek keresztyén jó cselekedetek.

Kisujszállás, 1883. november 23.

Keszi Hajdu Lajos,
lelkésztanár.

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

Theológiánk ezen evolutionális átalakításáról megjegyezhető: 1) hogy az szentírásellenes és tudományellenes, a megtestesülésről való tanában. A theoria, mely jelenleg legnépszerűbbnek látszik, az, hogy a kenosis, mely által a Logos magát megüresíté, magában foglalá mindannak félretevését, a mi megakadályozta volna attól, hogy igazán és valóban emberré — az eszményi emberré — legyen. A kifejezések, melyek által e processus leiratik, eléggé jelzik annak szoros voltát. Nem egyéb az, mint „meghatálytalani-

tás (depotentiatio), „kivetkőztetés,“ „elszegényesítés“ — elszegényesítés, melyet egy közelebbi író „a halál egy fájának“ nevez; valami ahhoz hasonlónak, „a mit a hívő tapasztal, mielőtt a földről a mennybe átmenne.“ Ez a processus születés előtti, születési és születés utáni. — Kezdődik az a megtestesülés azon változataival, a Logos természetén belől, a megtestesülést megelőzőleg, a melyek a testünkkel való egyesség mozzanataiban érik el legalsóbb pontjukat; e ponttól tovább azonban a processus nem egyéb, mint visszahatályosítás (repotentiatio) és áll az istenség azon növekedő influxusaiból, melyek a Krisztus egész érlelődő emberségén keresztül haladva, teljességre akkor jutnak, mikor ő az Atya Isten jobbára ül, mint tökéletesen megtestesült Isten, vagy a mint kellene kifejeznie, mint tökéletesen istenített ember. Ez nem theologiai haladás, ez egyszerűen visszavetés a későbbi lutheranizmus anomaliáiba.

E nézet, a mint igényeltetik, a megtestesülés tudományos nézete. Minden kellő tisztelet mellett, azt mondom, hogy az teljességgel tudományellenes. Világos ez, mert az megszegi azon tudományos elvet, hogy a lényeg és a tulajdonságok elválaszthatatlanok. — Ha így, akkor a Logos emberré levés czéljából történő meghatálytalánításának ezen tana, tudományosan megtekintve, lehetetlenség. Ha e tudományos elv érvényes, a Logos mindaddig, míg fentartá azon isteni lényegét, mely lényeges az ő létére nézve, nem tehette félre természetének semmi tulajdonságát és így fenkelle tartania minden tulajdonságát és minden személyes jellemvonását, a mi őt, mint az imádandó háromság egyik személyét illeté, minden fogyatkozás nélkül, csudás megalázkodása minden fokozatain keresztül. Ez azon egyetlen nézet ama csudálatos leereszkedésről, melyre a tudomány ráütheti a maga helyeslésének pecsétjét. — Eddig és nem tovább mehet be a tudomány ezen fölséges tárgy körébe. Az nem mondhat meg előre semmit, az nem magyarázhat meg semmit, a mi a minden titkok ezen legmélyebbikével összeköttetésben áll; úgy de van egy dolog, a mit az — igenis — tehet, döntő tekintélyű tagadással felelhet az bármely teoriára, mely a következő két tani korrelatív felvételen alapszik: 1) hogy Isten emberesítheti magát a meghatálytalánítás processusa által; és 2) hogy az ember annyira emeltethetik a hatályítás processusa által, hogy képessé válik összefogni magába a végtelen Isten lényegét és tulajdonságait. Ez egészen egy annak tanításával hogy Isten megszünhetik Isten lenni és hogy a véges ember kiterjesztethetik a végtelenné. Haladás ily irányban csak az összes theologia, akár természetű, akár kijelentett legyen az, feláldozásával tétethetik. Annak, a ki képes hinni egy ilyen megtestesülésbe, mint ez, nem kell semminemű nehézséget találnia a hinduizmus kosmogoniáinak, vagy a romanizmus transsubstantiatiójának elhívésében.

2) Megjegyezhető, hogy theologiai reconstructionistáknak nemcsak a megtestesülés természetének dolgában nincs igazuk, hanem azon állás tekintetében is, melyet őknak a váltság oeconomiájában kijelölnek. — Smyth azt mondja, „nem Isten souverain akarátja, nem Isten örök végzése, hanem Isten maga, Isten a Krisztusban (ez) a keresztyén élet és gondolat központi igazsága és dicsősége. A keresztyén theologia visszaeséséből a christologiai központhoz nyerendők vagyunk széleskörű nézeteket az incarnatio tényéről is; annak központi jelentőségéről az erkölcsi

teremtés eszméjében; annak lehető kosmikus viszonyairól.“ Vagy a mint Martensen teszi azt „Keresztyén hittan“-ában (327—29. lapon) a Krisztus eljövetele, a legfőbb jó kijelentése nem tekintethetik úgy, mint eszköz valami egyébhez; hanem úgy kell annak tekintetnie, mint saját maga czéljának. Minden dolgok, az egész természet és az egész történelem úgy tekintendők, mint eszközök Krisztusra nézve.“ Bárkinek, a ki látni kívánja a megtestesülés ezen tanát, mint a keresztyén theologia központját, legvégsőbb kisugárzásaiig és következményeiig keresztülvive, csak Martensen ezen lapjait kell elolvasnia.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

A bibliai hat napi teremtés elbeszélése és a tudomány mai adatai összhangzása.

(Folytatás.)

A második nap főjellege tehát: a légkör képződése. Bizonyos értelemben volt ugyan légkör a siluri periodus előtt is; hanem ez nem olyan volt, mint a mai légkör. Roppant terjedelmű volt s — mint vélik — felért a holdig, s magában foglalta a mi tengereinket alkotó iszonyu víztömeget, valamint a mai légkört alkotó gázokkal együtt, még roppant mennyiségű, az akkor izzó föld szörnyü forrósága miatt gáz állapotban lévő ércz, ásvány és földnemű anyagokat is. E légkör az, mely az alsó és felső vizeket elválasztotta. Tudjuk, hogy a föld „kezdetben“ gőz állapotban levő vízzel volt fedve. — E gőz magasra s ott fent hideg tájakra jutva lecsapódott az alatt eső már sűrűdött vizekre. Az oly ruganyos légkörnek, mint a minket környező, volt feladata az, hogy fentartsa a gőzt felhő alakban. E felhők időről időre lecsapódtak: örökös párolgás és csapadék-hullás, míg t. i. a föld melegsége magas fokú volt. Ily állapotban a föld el volt rejtve a nap egyenes sugarai elől, s hasonlított egy roppant, buja növényzetet szülő nedves meleg virágházhoz. S e tekintetben, valamint más tekintetben is a természet könyve és a biblia elbeszélése — mint mindjárt látandjuk — tökéletesen egyeznek.

A tulajdonképeni második nap munkáját illetőleg a geologia igen keveset mond. Azonban azt kimutatja, hogy a világosságnak az első napon bevezetése és a szárazsi plántáknak a harmadik napon megjelenése közt nagyon hosszú időnek kellett lefolyni, megegyezőleg a bibliával. Mely egyezés meg nem eshetett volna, ha Mózes a száraz alakulását a harmadik helyett a második napra teszi. Hanem Mózes nem teszi közvetlenül a tenger alatti teremtés után a szárazsi plánták teremtését; hanem teszen egy mást: a terjedelem teremtését. És a geologia, megerősítve az ő állítását, amaz első, tenger alatti teremtés és eme második vagy növényi teremtés ásatag maradványait tartalmazó rétegek közé, egy más üledék sort helyez, melynek alakulására századok kellek.

De meg a második nap légköre nélkül sem plánta, sem állat elő nem állhatott volna a következő napokon. Ime tehát követe a genesis eljutottunk a teremtés második napjának s követe a geológiát el a siluri periodus végére.

Harmadik nap. „Azután Isten mondta: hogy a vizek gyűljenek össze az ég alatt egy helybe és hogy a száraz feltűnjék. És ugy lett.

És Isten nevezte a szárazat földnek és a vizek tömegét tengernek, és Isten látta, hogy ez vala jó.

Azután Isten mondta: hogy a föld csiráz-tasson zöldséget, maghozó füvet, gyümölcs-termő élő fákat az ő nemők szerint, adván gyümölcsöt, melyben van az ő magva a földön. És ugy lett.

A föld tehát hozott zöldséget, maghozó füvet az ő neme szerint, és gyümölcsadó élőfát, melyben az ő magva az ő neme szerint. És Isten látta, hogy ez vala jó.

És volt este és volt reggel; ez volt egy harmadik nap.“

Ez elbeszélés egyszerű, világos és érthető. A föld kiemelkedik a víz mélyéből és felzöldül. Tehát a száraz első feltűnése a vizek színe felett és az első földi plánták teremtése, a biblia szerint, a harmadik nap műve.

A geologia tökélesen megerősíti ez elbeszélést. A teremtés második napja a siluri sziklák tetejére és a devoni rendszer (δενω: öntözöm) kezdetéhez vezet. De a devoni s a következő szénképző rendszer alatt a vulkán háborog s működik: hegyeket tol fel s kiemelkednek az első szárazok. Tehát, az első pontra, a biblia elbeszélése és a geologia tanítása közt az egyezés teljes.

A földi plánták ugyan e korbani megjelenését épen úgy ténylegesen megerősíti az őslénytani eredménye. Valóban a siluri sziklák tetején s az azokon nyugvó devoni föld körül találhatók a földi növényzet első nyomai, de ritkán. Hanem a fentebbi rétegekben bőven s nagyon buján tenyészve jó elő a növényi teremtés, de még inkább feljebb, a kőszén földben. Itt is ismét a legtökéletesebb egyezés a biblia és a tudomány közt.

Hogy a növényélet akkor mily, azóta sehol és soha el nem ért magas fokon állott, meglehet itélni a kőszén telepeket alkotó tömördek, időről időre egymásra halmozódott erdő és turfa rétegek vastagsága és terjedelméből. A növényzet harasztféléből s általában oly plántákból állott, melyek csupán folytonosan sötét, árnyas, meleg és nedves helyen tenyésznek; az árnyékban, a nap sugaraitól egészen elzártan nőtt plánták pedig aránylag hirtelen és nagyra nőnek s puhák és husosak s e mellett szintelenek vagy halvány sárgás színűek, És valóban ilyen volt a bibliai harmadik napi vagy a kőszénkori növényzet. A miből joggal következtethetjük, hogy míg akkor a föld a meleg gőzök és felhők sötét homályában volt: el volt zárva a nap sugarai elől. De viszont, ha a következő nap vagy periodus alatt a plánták már fások és tömöttek s színesek és ha a központi évi gyűrűzetek, az évszakok nyoma bennök felvehető: bizonyos, hogy azok a nap egyenes sugarait élvezték, és hogy már ekkor a hideg és meleg: a tél és nyár egymást felváltották.

És mily csudálandó itt is a tudomány adatai és a genesis elbeszélése közt az egyezés. A harmadik napon, mely a kőszénképző időszaknak felel meg, kiemelkedik a vízből a föld, tele nedvességgel. Továbbá, bár a világosság meg volt teremtve és a légkör elválasztotta a felső vizeket az alsók-

tól, a föld nagy foku hősege által keletkezett párából tömelen gőzök és felhők borították a földet, s azok miatt a nap, hold és csillagok egyenes sugarai a földet soha nem érintették. Ez időszak világossága hasonlított a nap nélküli sötét ködös nappalhoz. Ily körülmények közt lett, hogy a Teremtő hatalmas szavára gömbünkön a plánták és élőfák előálltak és fejlődtek. És egyedül ily körülmények alkalmassok azon növényzet életére, melyet a kőszénképző rétegek feltárnak: szakadatlanul folytonos, sötét, meleg és nedves állapot.

Könyves János,

kismarjai ref. lelkész.

(Folyt. köv.)

A közalap és még valami.

Az egyetemes magyar ref. egyház minden gyülekezetében egy szózat hangzik, az országos közalapra adakozásra serkentő szózat. A lelkipásztorok s ezek vezetése alatt a presbyteriumok, megkezdték az építéshez szükséges anyag gyűjtésének művét. Nemes művet kezdtek, a gyűlendő anyagból ref. egyházunk dicsó szellemének teste áll elő, virágzó, erőben dus s az idők vihara alatt le nem roskadó!

De vajon a munka egyöntetűen folyik e tehát? s midőn a nagy célra kitartó munkával küzdünk: az irány, — mely biztosan célhoz visz — felvan-e találva mindenek által?!

Aligha. Nincs-e a láthatáron sötét pont, mely a szépen ragyogó nap világát elveszi előlünk?! Van. Hiszen olvasuk, hogy akad egyház, melyben a közalapra fizetés egyenesen megtagadtatott; hiszen halljuk, hogy sok helyen mily óriási akadályok torlódnak a megvalósítás útjába! Közönyösség, értetlenség, sőt itt-ott roszakarat fognak kezét, azon nemes áldozatkészség lehangolására, mely egyházunknak mindenha élő gyökere volt, megsértve, kigunyolva a törvényt, melyet a józan szabadság talaján épült ref. egyház, mindenkor tiszteletben tartott s meg nem sértett soha.

Szükség, valóban szükség tehát, hogy a munkában összeülekezzünk; hallgassuk és értsük meg egymást: így hathatunk egyöntetűen, s állhatunk szembe a sátánnal, mely az építés nagy munkájának akadályozására, már a kezdetnél megjelent!

A dicsó s magasztos cél érdekébeni egyöntetű működés szükségének érzete beszélteti én velem is ki, hosszú gondolkodás utáni nézetemet, s a munkát, melyet végeztem. Ha jobbra tanítatom, szives örömmel elfogadom azt.

Az egyházi törvény 222. §-a szerint, minden családfő maga sorozza magát azon osztályba, melybe besoroztatni kíván; de ugyanazon §. szerint feltűnő aránytalanság esetén a presbyterium eszközli az osztályba sorozást, mely alól csak azon tiszteletre méltó esetben van kivétel, ha valaki magát magasabb osztályba sorozná, mint a hogy azt a törvény megszabta. Mert:

a) Földmivelésből, vagy napszámából élő hitsorsosaink közül hányadik az, a ki — folytonosan és rendszeresen vezetett bevételi és kiadási napló alapján — évi jövedelmét s az ebből háztartásra fordított évi összegnek egy ezered-részt meghatározni, s így magát azon osztályba sorozni tudná, melybe törvény szerint besorozni tartozik?!

b) Hitsorsosaink legnagyobb részénél — a föld népét véve föl — a háztartásra fordított összeg átalánosságban csaknem egyenlő; csak a családtagok létszáma szerint változó: így megtörténhetik, hogy egy sokkal csekélyebb értékkel bíró családfőnek évi háztartására többet kell kiadni, mint annak, ki szép vagyonnal, de kevés számú családdal bír. S végre

c) A mindenféle adóval eléggé terhelt nép, egy — valljuk meg — újabb adó elvállalásánál, bizony a legalsóbb osztályt választja.

Igy állván már a dolog, ha van joga a presbyteriumnak a helytelennek ítélt ajánlatokat kiigazítani, mely által végeredményében az osztálybasorozást ő eszközli: miért ne volna joga jó eleve a helyi viszonyokhoz képest, mindenkire nézve megállapítani azt az osztályt, melybe igazságosan tartozik?! Nézetem szerint erre nem csak joga van, de — úgy a közalap jól felfogott érdeke, mint a közalapra leendő adakozás körüli igazságosság szempontjából, — kötelessége is; ő levén az egyház határain belül egyfelől minden szépségnek és nemesnek első faktora, — másfelől az egymás terhei igazságos hordozásának eszközzésében első tényező.

És mert ez nézetem, az ezen alapuló meggyőződésem szerint minden egyházban egy munkálat készítenő mindenek előtt, mely az adózók ismert anyagi viszonyaik szerinti osztálybasorozását tüntesse ki. — Ezzel a munkálattal keresendő meg minden családfő, ha vajon igazságosnak tartja-e azt magára nézve; nem kíván-e vagy felsőbb, vagy a hiven adott felvilágosítás után alsóbb osztályba soroztatni? Mely esetben az első örömmel fogadtatik, a második pedig alaposan elbiráltatik.

Ámde azt mondhatja valaki, hogy ez nem önkéntes ajánlás így! — Ne ámitsuk magunkat! adó biz ez! csakhogy egy nemes és magasztos célra a szabad protestáns által szabadon vállalt adó. — Mert hiszen ha az nem adó akkor nem lenne minden családfőre kötelezett, nem volna megszabva a minimum, s nem volna a presbyterium által eszközlendő kiigazításnak helye.

Én, illetve az én egyházam presbyteriuma tehát ezek szerint járt el. Beosztottunk ugyanis minden családfőt, — a gyülekezetünkben birtokaránylag kivetett egyházi adó alapján megállapított osztályba oly módon, hogy:

Az 1 forinton alól, vagy éppen 1 forint egyházi adót fizetők	a 10 krajczáros,
Az 1— 2 frtig adózó egyháztagok	a 20 „
A 2— 5 „ „ „	a 30 „
Az 5—10 „ „ „	az 50 „
A 10—15 „ „ „	a 70 „
A 15—20 „ „ „	az 1 forintos,
A 20 frton felül „ „ „	a 2 forintos osztályba

vétettek fel; nálunk — viszonyaink közt — több osztály felvehető nem levén.

Ezen minden adózónak osztálybasorozását kitüntető munkálattal házanként megkerestettek a családfők; s a közalap célja felől felvilágosítottván megkérdeztettek: az igazságosság szempontjából készült munkálatban foglalt osztályok el vagy el nem fogadása felől. — Egyetlen egy egyháztag sem kívánta magát alsóbb osztályba sorozni, de mindenki teljes készséggel vallotta magáénak a megjelölt

osztályt; sőt akadtak, kik buzgó lélekkel magukat felsőbb osztályba kívánták sorozni.

Azon ellenvetésre, hogy a mi egyházunkban alkalmazott eljárás, oly helyeken, hol az egyházi adó nem birtokarány szerint fizettetik, nem alkalmazható: csak annyit kívánok megjegyezni, hogy nálunk a föld és jövedelem után fizetett évi állami adó forintok 19%-ja vettetik ki egyházi adó gyanánt; ott tehát hol nem ez az egyházi adókules, felvehető maga a föld és jövedelem után eső állam adó forint összege, illetőleg annak 2%-ja, ez alapon aztán bárhol is könnyű leendő hasonló arányt állítani fel az osztályok megállapítására.

És nekem teljes meggyőződésem, hogy ha a közalap dicsőséges célja a templomban, a presbyteriumban, a közgyűlésben, teljes igyekezettel megmagyaráztatik; ha ez az áldott református nép, az építendő nagyszerű műnek felséges voltáról hiven felvilágosítottatik, az előre jóakarattal készített igazságos munkálatot örömmel üdvözli, s szabadon hajtja meg nemes fejét az egyházunk jövője által annyira sürgetett adó alatt. És ha mégis támadnának, — a mint-hogy támadhatnak, mert nem csak egy Füleld van a magyar Sionban — roszakaratuak, izgatók, s ha ezekkel szemben a szeretet jótékony melege erőtlenné léssen: hiszen van a mi egyházunknak — Istené legyen érte a dicsőség — büntető törvénye is, alkalmazzuk azt tapintattal párosult erélylyel.

Csak még egy pár szót! Hát bizony, ha a közalap immár létre jön, egyáltalában nem tarthatom helyesnek én sem a kéregetést! Fáj lelkem, hogy ezt ki kell mondanom, de a közalapot oly dicsőnek tartom, hogy attól az egész beteg test javulását várom. Tűrjön még egy kevés ideig az egyes beteg tag, várjon még egy kissé a test egyes sajnó sebe: a nagy egész felgyógyulásával egészséges lesz az egyes rész is, s befognak kötöttetni minden sebek!

Bihar N. Bajom, 1883. november 19.

László János.

A Luther-ünnepély Wittenbergben.

A „Neue Evang. Kirchenzeitung“ után.

(Vége.)

A Lutherterem megnyitása alkalmával a császárnak fölolvastott levelét következő szavakkal rekeszté be a trónörökös: „ragaszkodjunk az evangéliumi valláshoz nem a betűk és merev formások értelmében, hanem a józan ész és helyes felfogás szerint; ékesítsenek bennünket türelem és teljes hitszabadság.“ Mondani is fölösleges, hogy a vallásos kedélynek eme szép nyilatkozata igen kedves benyomást tett a hallgatóságra. — Csak a prot. egyleti lapok elfogultsága találhatott ebben gunyos célzást az orthodoxokra nézve, melyek nem átallották e nyilatkozatot úgy fogni föl, mint a fiúnak homlokegyenest ellenkezését az atyával.

A trónörökös szivélyes bucsu után elhagyta a termet, s miután az indóházánál ebédelt, külön vonattal utra kelt, hogy részt vegyen a merseburgi hadgyakorlatokon.

A város minden részében öröm és vigasság honolt; csaknem mindenütt azt lehetett hallani, hogy Luther örökség dalait énekelgetik. Majd 3 órakor ismét megzudultak a

nagy templom harangjai, híván a tömeget az ünnepély folytatására. Pénteken reggel ismét kezdődtek azon értekezések, melyekben már az első napon Luther személyéről, ker. egyéniségéről, mint reformátorról, családja és hazájához való viszonyáról szóltak. A mostani előadás tárgyát „a keresztyén evangyéliumi szeretetből származott tettek czéljának fejtegetése” képezte. A bevezető beszédet Róm. 3. 21–28. alapján Dr. Möller fősuperintendens tartotta, fejtegetvén a Luther-ünnepély tárgyát és jellemét. Ezután Dr. Kögel emelt szót, ki meglepően rajzolta Luther személyiségét. Nem mellőzhetem el, hogy a remek beszédből föl ne említsek egy néhány mondatot. A többek között így szól Kögel: „Ez alkalommal elleneink azon kérdést tették föl, vajjon szentünk-e nekünk Luther? Épen nem. Mi nem avatjuk szentté egy földi embernek sem gyermekét; Luther nem szenvedett értünk a kereszten, nem is keresztelkedtünk az ő nevére. De azért mégis hasonlíthatatlanul tisztább ő, mint az ő akármelyik ünnepelt szentjök. Hasztalan igyekeznek tehát elvonni e nemtelen gunyolódók az ő szeplőtlen nevének tiszteletétől, mi tudjuk és érezzük, hogy mily nagy szolgálatot tett Luther nem csak nekünk, hanem nekik is, többet, mint a hogy ők gondolják. De azért ő mégis nem nemzeti szentünk, hanem egy oekumenikus alak az egyetemes ker. egyházból, az eltévedetteknek helyes utra vezetője, az evangyéliumi igazságoknak tiszteletre méltó harczosa.”

„Vagy talán Luther a 13-dik apostol?” — így hangzik tovább a gunyos kérdés. — Egyáltalában nem, mert hiszen a helyet már régen a nagy apostol Pál foglalá el. De ezen Pálnak segítő társává lett Luther, a róma- és galatabeliekhez írott levél magyarázója, a bünöktől csupán isteni kegyelem folytán, egyedül hit által megigazultaknak élő tanuja. A ki Luthert megakarja czáfolni, annak Pált kell előbb legyőzni. A keresztyén tan fejlődésének különböző korszakait véve tekintetbe, egymás mellett állanak Augustin, Anselm és Luther. Bonifácot tartják a németek keresztyén hitre térítőjének. Am legyen Bonifác hittérítő, Luther reformált, Bonifác keresztelt, Luther erősített, Bonifác német földbe plántálta a keresztyénséget, Luther pedig a szívekbe, Luther személyisége egészen a Krisztusban való hit védelmében gyökerézik. Ennek mély hatása alatt írja atyjához: a Jézus Krisztus az én apátom, priorom, püspököm, uram, atyám és mesterem, kívülötte senki mást nem ismerék. Oly nagy szabadsággal ajándékozott ő meg engemet, hogy én — noha mindenkinek szolgájává tett — rajta kívül senkinek alávetve nem vagyok.”

„Ezen hitben aztán vidáman élhet az ember családi körében nejjével, gyermekeivel; annál edesebben és hathatósabbán énekelhet, minél veszélyesebb barna felhők tornyosulnak az égen; gyönyörködhetik a szép művészetekben; erősen, hatalmasan küzdhet az evangyélium ellenségei ellen, és mindezek mellett önzés nélküli adakozó, munkás ember is lehet.” Ezen beszéd, mely a Luther-ünnepély fénypontját képezi — Luther életének jellemzésével végződött, feltüntetvén az ő megvesztegethetlenségét és istenfélelmét. A szép zárszavakban pedig azon kíváncsúnak ad Kögel kifejezést: vajha mindenki úgy tudna imádkozni, mint Luther.

Ezután Dr. Dibelius dresdai consistoriumi tanácsos fejtegette Luther személyiségének fejlődését. „A barátcsuk-

lyából fejlődött ki ez — mondja ő szép szónoki emelkedettséggel. — Ha Janssen azt állítja Lutherről, hogy ő isteni hivatás nélkül lépett Kolostorba, nagyon is igaza van, mert Isten soha sem erőszakolt egy embert sem arra, hogy önmagát kegyessé tegye. De Lutherrel szemben ez még sem állhat egészen, mert hiszen ő önjerején jutott el az evangyélium igazságaira. Azért méltánytalanul járna el az, ki Luthert későbbi alakulásában előbbeni nézeteiért felelőssé akarná tenni. Az ő keresztyéni belső fejlődése prófétai, papi és királyi személyiséggé tette őt.”

E napon még Dr. Köstlin és Schrader hallei egyetemi kurátor mondottak beszédet. Amaz Lutherről mint reformátorról, emez pedig a reformációnak azon hatásáról értekezett, melyet az az iskolákra és ifjuság növelésére gyakorolt.

A következő napon még két beszéd tartatott, nevezetesen Dr. Bauré és Kleisté. Mindkét előadás kitünő dialektikai képzettségről tanuskodott s az előbbieknél nem kevésbé hatott a szívekre.

Ezzel bevégeződött az első napi ünnepély. — Estve a város ünnepélyesen ki volt világítva s azok, kik az ünnepélyen részt vettek, különböző vendéglőkben gyültek össze, vidám beszélgetés között folytatni a nap örömeit.

Sulyok István.

Külföld.

A lajtántuli hely. hitv. egyház zsinata 11-dik ülésében egy a császár elébe terjesztendő „Emlékirat” átnyújtása végett három tagu bizottságot küldött ki. A bizottság tagjai Dr. Böhl, Szalatnay és Nesper superintendens e hó 8-án fogadtattak Ő Felsége által; mely alkalommal a zsinati elnök Dr. Böhl röviden vázolta azon körülményeket, melyek a zsinatot ez „Emlékirat” előterjesztésére ösztönözték s melyet a bizottság ezennel Ő Felsége legkegyelmesebb pártfogásába ajánl.

Az eléggé terjedelmes „Emlékirat”-ból legyen szabad annak kivonatos tartalmát bemutatni:

Az 1861. ápril 8-án 11-dik törvényczikk értelmében meg lett engedve a protestánsoknak, hogy iskolákat alapíthassanak; és ott, a hol már ilyenek léteznek, a fentebbi évről keltezett „Patens” 13. §-a értelmében a kath. iskoláknak sem alapításához, sem főtartásához semminemű segélylyel hozzájárulni nem kötelesek. Jóllehet az 1869. május 14. birodalmi törvényben a kath. iskolák mint „átalános” és „nyilvános” iskolák jellemeztetnek: de azért azokban, különösen kisebb helyeken, a tanítás egészen kath. jellegű maradt. E lappangó kath. jelleg az 1883. május 2-diki birodalmi törvény által a népesség nagyobb részére nézve, tehát törvényes uton is feltüntetve vagy kifejezve lett.

Ez történeti tény. Az iskola lényének ily módoni fejlődése előtt a helvét hitvallásu zsinatnak egyedül azon feladata lehet, hogy ezzel szemben állást foglaljon.

Hogy az „egyetemes” és „nyilvános” czímmel felruházott kath. iskolákban egyedül kath. jelleg uralkodik, az igen természetes, ha figyelembe vesszük azon körülményt, hogy az országtanácsban képviselt tartományok népességének csak igen csekély részét képezik a protestánsok. Az iskolák tulnyomó száma tehát katolikus.

Kettős azért a teher, mely a protestánsok vállaira nehezül. Az iskolai törvényhozás folyamata minden eddiginél erősebben arra kényszeríti őket, hogy megtartsák saját iskoláikat: de másrésztől adóképességeket a lehető legnagyobb mérvben igénybe veszi a kath. iskolák alapításához és fentartásához való hozzájárulás; melyet sem a fentnevezett császári „Pátens“ nem rendel, sem pedig ők maguknak nem áll érdekében ez idegenszerű iskolák javára adózni.

Kegyeskednek tehát Ő Felsege arra alkalmat szolgáltatni, hogy alkotmányos uton felszabaditassanak a protestánsok a kath. iskolák javára való adózási kötelezettség alól legalább az oly helyeken, hol saját iskoláik léteznek.

A küldöttséget Ő Felsege igen leereszkedőleg fogadta, megígérte, hogy az „Emlékirat“-tal foglalkozni fog, és hogy ez ügyben a kérelmezőknek segélyére leend.

Bécs, 1883. november 18.

Papy József, theologus.

Különfélék.

A dunántuli ref. egyházkerület, hogy pápai főiskolájában levő theologiai akadémiáját, ref. tanítóképezdését s főgymnasiumát a zsinati közoktatási szervezet és országos középiskolai törvény kívánalmainak megfelelőleg rendezhesse be, a rendelkezésére álló összes jövedelmi források felhasználásán kívül, egy e célra jövedelmező sorsjáték rendezésének engedélyezését eszközölte ki a magyar királyi pénzügyministeriumnál. Ezen sorsjáték 400 darab összesen 12000 forint értékű nyereménnyel rendeztetik, melyből a főnyeremény 4000 frt értékű arany és ezüst asztali készlet leend s a huzás 1884. évi szeptember 1-én tartatik. A tudományok ez ősi intézetének érdeke, minden magyar és ev. ref. egyháztagnak egyaránt szíven tartozván feküdni: ezen nemes ügy ajánlatra alig szorul. Itt tennünk és áldoznunk kell.

Agabus jövendölése. Buzdító egyházi beszéd az országos ref. egyházi közalap érdekében. Irta s elmondta 1883. november 18-án Könyves Tóth Kálmán. Egy példány ára 4 kr. Debreczenben.

E czímmel egy kis predikáció forog közkézen városunkban, melyet szerzője a debreczeni ispotálytemplomban tartott s azután ki is nyomtatott. Mint a czím mutatja, e munka alkalmoszerűleg készült és megvannak benne mindazon kellékek, melyek az ilyen munkákból nem hiányozhatnak. Építő modor, rhythmice zengő szép, de a mellett bárki által is érthető, tehát a szó legigazabb értelmében nemesen népszerű nyelvezet jellemzik ezen beszédet minden művészi eskedés nélkül s benne a minden tulzástól ment, tiszta hazafias elem kiváló előszeretettel állittatik előtérbe. Sokan fel szokták tenni a kérdést, hogy nem jobbak-e a K. T. K. urnak eredeti, mint Spurgeon után készített egyházi beszédei? Annyi bizonyos, hogy e beszédet bárki, bárhol is változtatlanul elmondhatná, a mi a Spurgeon-féle predikációkra nézve nem mondható el. De nem háborgatva e kérdést, annyit mondhatunk csupán, hogy kár volna a szóban forgó beszédnek a debreczeni ispotályi templom kicsiny gyülekezete, vagy akár Debreczen város körében maradni csupán, mert széles körű elterjedést érdemel. (Cs. L.)

Megjelent a nagykarolyi gróf Károlyi család oklevéltárának második kötete. Kiadja gróf Károlyi Tibor, sajtó alá rendezi Géresi Kálmán. 8-adrét. Budapest, 1883. XXXVII. + 578 lap. Két színes és két phototypikus műmelléklettel és egy genealogiai táblával. — Tartalmaz CCCXXIII oklevelet 1414—1489. évekből. Igen tanuságos és nagyérdekű az előbocsátott ismertetés Géresi Kálmántól a Kaplyon nemzetség és a régi Károlyiakról, mely hazai történetünk mezején alapos buvárkodásra s széleskörű tájékozottságra mutat. Mind a kiadónak, mind a sajtó alá rendezőnek méltó dicsekedése, hazai történetirodalmunk nagy nyeresége e mű.

Lapunk jelen számával küldetik szét: Vallásos iratok magyar nyelven; melyben olvassuk, hogy sajtó alatt van: „Hit, remény és szeretet könyve az élet kedvező és kedvezőtlen napjaira. Imakönyv protestáns keresztyének számára. Csiky Lajos debreczeni főiskolai hittanártól.“ Előzőleg is felhívjuk reá a figyelmet!

Halálozás. Bokor Imre békési ref. gymnasiumi tanár ifju neje, szül. Vincze Ilona, élete 24-dik évében f. évi november 24-én — hosszas szenvedés után — jobblétre szenderült. A rokonaitól forrón szeretett s ismerősei által kedvelt nő egy kis fiúcskát hagyott hátra. A kegyelet és hű emlékezet virasszanak porai felett!

Tartalom: Zwingli négyszázados születésnapja előtt. Erdős József. — Hang a Zwingli ünnep kérdéséhez. Keszi Hajdu Lajos. — Haladás a theológiában. Bethlendi Endre. — A bibliai hat napi teremtés elbeszélése és a tudomány mai adatai összhangzása. Könyves János. — A közalap és még valami. László János. — A Luther-ünnepély Wittenbergben. Sulyok István. — Külföld. Papy József. — Különfélék. — Pályázat.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

Pályázat

a rozsályi ref. lelkésztanítói állomásra.

Évi javadalom:

30 hold föld 1100 □ ölével számítva egy tagban, melynek adóját az egyház fizeti.

12 köböl és 2 véka tiszta buza.

4 öl tüzifa.

Stóla illetmény, a mi átlag 20 forintnyi.

Tandij körülbelől 31 frt értékben.

Lakház 2 vékás udvarhelylyel, 3 vékás kerttel, 5 vékás templom pusztá, temetők használata. Legeltetési jog.

Összes fizetés 550 forintra megy.

A felszerelt pályázati kérvények 1884. február 1-ső napjáig Bencsik István espereshez N. Paládra (Szatmármegye) küldendők.

Debreczen, 1883. november 28.

Révész Bálint,
püspök.